

Obezita je choroba. Ak ňou trpíte, navštívte lekára	2
Online, zdravie.pluska.sk, 21. 9. 2023, 3:19	
Psychologička: Tínedžerom nepomáha pripomínanie, že zlyhávajú. Treba im pomôcť nájsť riešenia	3
Online, primar.sme.sk, 21. 9. 2023, 13:15	
Organizátori ESET Science Award predstavili tohtoročné finalistky a finalistov, z...	8
Online, dennikn.sk, 21. 9. 2023, 15:00	
Tieto osobnosti posúvajú hranice poznania. ESET Science Award predstavilo tohtoročné finalistky a finalistov ocenenia	10
Online, touchit.sk, 21. 9. 2023, 19:34	

Obezita je choroba. Ak ňou trpíte, navštívte lekára [🔗](#)

📅 21. 9. 2023, 3:19, Zdroj: zdravie.pluska.sk [🔗](#), Vydavateľ: News and Media Holding a.s., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: UPJŠ

Dosah: 24 763 GRP: 0,55 OTS: 0,01 AVE: 844 EUR

Obezita je choroba

Má vlastné diagnostické číslo E66. Na svete žije cca. 1,1 miliardy ľudí trpiacich obezitou. Je medzi nimi čoraz viac detí a ak si myslíte, že tieto čísla sa nás netýkajú, ste na omyle. Na Slovensku je obézny už každý 4. dospelý. Obezita je charakteristická zvýšenou akumuláciou tuku, je zodpovedná za polovicu srdcovo-cievnych ochorení a takmer 50 % rozličných druhov rakoviny. Ak patríte medzi obézných ľudí, tak v porovnaní s človekom so zdravou hmotnosťou máte niekoľkonásobne zvýšený predpoklad na vývoj ďalších 236 chorôb.

Navštívte lekára

Zvýšené číslo na váhe sa ľudia zväčša snažia riešiť vyhľadaním osobného trénera, rozličnými fitness receptami či snahou o pravidelný pohyb. Žiaľ, väčšina z nich buď neuspeje, alebo po krátkom úspechu sa vráti do pôvodného stavu.

“ Ak ľudia nevedia, že obezita je choroba, tak logicky s ňou nepôjdu za lekárom a budú skúšať kadejaké diéty z časopisov, ktoré im pomôžu maximálne tak na chvíľu alebo dokonca spôsobia nechcený jojo efekt. Na to, aby pacient mohol skutočne schudnúť, potrebuje mať túto informáciu,” povedal MUDr. Ivan Majerčák z Centra pre liečbu obezity Lekárskej fakulty **UPJŠ** v Košiciach a prezident Ligy proti obezite v obľúbenom podcaste Obezita je choroba.

To, či sa vás táto diagnóza týka, ale tiež možnosť vyhľadať lekára na riešenie choroby vo vašom okolí, nájdete na www.odvaztesa.sk. Tento vyhľadávač je veľmi efektívny najmä preto, že nie každý lekár vám s obezitou dokáže pomôcť. Niektorý iba povie, že by ste mali schudnúť, ale neprevedie vás procesom, nebude vás dlhodobo v tomto zmysle sledovať a neposkytne vám odbornú liečbu.

Obezita je komplexný problém - lekár to vie

Lekár vie, že sa nestretol s človekom, ktorý sa jednoducho prejedá, ale s človekom, ktorý má genetické a fyziologické predispozície. Nieкто sa narodí s určitou farbou vlasov a nieкто s tendenciou priberať. Aj náš pocit nasýtenia alebo je hladu je daný intenzitou signálov zo žalúdka a čreva. O našej váhe rozhoduje aj prostredie, životný štýl či dokonca úroveň stresu, ktorý zažívame alebo kvalita nášho spánku. Lekár to vie a spoločne s pacientom nastaví liečbu, ktorá bude efektívna a dlhodobá.

...a pacienti prinesie zdravie

Nie je vôbec potrebné radikálne chudnutie. Pomalými krokmi to pacient trpiaci obezitou dotiahne do úspešného konca. Ak pacient s obezitou stratí 5 % svojej váhy, bude mať nižšie riziko vzniku cukrovky 2. typu, osteoartritídy kolena, kardiovaskulárnych ochorení, poruchy plodnosti ap. Pri redukcii váhy o 10 % hmotnosti dochádza k zníženiu krvného tlaku, zlepšeniu lipidových parametrov, zníženiu príznakov gastroezofágovej refluxovej choroby, zníženiu zaťaženia kĺbov, zvýšeniu sexuálnej spokojnosti, zníženiu rizika spánkového apnoe či aj k zníženiu príznakov menopauzy u žien.

A práve to je najdôležitejší dôvod, prečo si obezitu priznať a prečo kvôli nej vyhľadať lekára. Zdravie.

O obezite nakrútil krátky film aj jeden z najúspešnejších slovenských režisérov, Jonáš Karásek. Možno ste videli jeho čiernu komédiu Invalid. Ak vás láka, ako navnímal problém obezity, pozrite si jeho krátky film o nej na www.choroba.online.

Autor: Autor: | PR

Psychologička: Tínedžerom nepomáha pripomínanie, že zlyhávajú. Treba im pomôcť nájsť riešenia

21. 9. 2023, 13:15, Zdroj: [primar.sme.sk](https://www.primar.sme.sk), Vydavateľ: Petit Press, a.s., Autor: Michaela Džomeková, Sentiment: Ambivalentný, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 41 744 GRP: 0,93 OTS: 0,01 AVE: 1009 EUR

Rozhovor o výsledkoch HBSC štúdie.

"Je chybou, ak si niekto predstavuje, že keď príde dieťa domov zo školy, tak ho treba vypočúvať," hovorí v rozhovore pre SME psychologička ANDREA MADARASOVÁ-GECKOVÁ, koordinátorka slovenského tímu projektu Health Behavior in School-aged Children (HBSC), ktorá skúma duševné a fyzické zdravie a správanie tínedžerov.

Na Slovensku sa do projektu zapojilo 95 škôl a dotazník vyplnilo takmer 10-tisíc tínedžerov od 11 do 15 rokov. Štúdia sa robí každé štyri roky a teraz ukázala, že po pandémie sa zhoršilo duševné aj fyzické zdravie mladých ľudí. Najvýraznejšie sa to prejavilo u dievčat vo veku od 13 do 15 rokov.

V rozhovore sa dočítate: Prečo sú dnešní tínedžeri smutnejší. Ako vnímajú sociálnu oporu od rodiny a rovesníkov. Aký je súvis neindikovaného užívania liekov a vnímanej sociálnej opory. Ako sa pracovalo na HBSC štúdiu na Slovensku. V čom je prístup slovenských odborníkov jedinečný. Či a v čom sa slovenské zistenia zhodujú s tými českými.

Akí sú dnešní tínedžeri?

Sú úžasní. Zaslúžia si, aby bola atmosféra v spoločnosti pozitívnejšia a prajnejšia. Aby cítili, že nám na nich záleží a aby sa im otvárali možnosti.

Aj ja patríam ku generácii, ktorá by mala pre nich vytvárať prajnú, láskavú a rozvíjajúcu atmosféru, a mrzí ma, keď vidím, že tu v dnešnom svete chýba. My dospelí by sme sa mali krotiť v nenávisťných prejavoch voči sebe, lebo my im ukazujeme, aký ten svet je.

Z vašej štúdie mám pocit, že dnešní tínedžeri sú smutnejší, úzkostnejší, mľandavejší a celkovo slabšie vnímajú sociálnu oporu od rodiny.

To, čo sa deje vo svete, je samo o sebe náročné. To by však nebol problém, ak by sme ich vybavili tým, čo potrebujú. Ak by sme v nich vybudovali dôveru vo svet, v dospelých a v nich samých. Ak by sme im umožnili vyskúšať si akí sú úžasní. No, rodičia sú často veľmi skoro a dlho voči nim v ochranárskej pozícii.

Stretávam sa s mladými dospelými, ktorí majú viac ako 15 rokov a ešte stále nevedia, akí sú a čo všetko dokážu, čo im potom pri zrážke so svetom chýba. To, ako sa cítia a ako odpovedajú na každodenné situácie, môže byť len dôsledkom toho, že nie sú pripravení zvládať náročné situácie.

Výsledky HBSC štúdie

Pri porovnaní počtu žiakov, ktorí pociťovali smútok v rokoch 2014, 2018 a 2022, výskumníci zaznamenali opätovný nárast na hodnoty z roku 2014.

Pri podráždenosti a nervozite zaznamenali takmer medzi všetkými skupinami tínedžerov štatisticky významný nárast.

Dve pätiny 11-ročných školákov a školáčok malo rizikovo nízku úroveň funkčnej zdatnosti. Vo vyšších vekových skupinách dievčat sa situácia zhoršovala.

Zdroj: HBSC štúdia

Potrebujú dospievať v prajnom prostredí, mať možnosť zlyhávať a rozprávať sa o tom a vedieť, že pri nich stojíme.

Musia veriť, že sa to dá a že to má zmysel. Nemôžu neustále počúvať, aký je ten svet nanič a že sa to neoplatí.

Na čo sa majú učiť piruety, keď to nikoho nezaujíma, keď to celé ide do záhuby?

Kladiem si to za vinu, že sme urobili svet náročnejší, ale nevybavili sme ich dostatočnými zručnosťami, skúsenosťami, aby sa s ním dokázali popasovať.

Kam sa za desať rokov tínedžeri posunuli?

Vznikli medzi nimi obrovské rozdiely.

Na jednej strane sú tí, ktorí majú prajné prostredie a využívajú potenciál digitálnej súčasnosti, vedia sa spojiť a komunikovať s kýmkoľvek na svete. Majú neuveriteľne veľa možností a sú pripravení ich využívať.

Potom sú tu takí, ktorí prežívajú zo dňa na deň, majú to ťažké doma, v škole a nevedia si s tým poradiť, nájsť oporu.

Nožnice medzi týmito skupinami sa veľmi otvárajú. Navyše, dospelávajúci, ktorí to majstrovstvo života v dnešnom svete zvládajú, zo Slovenska odchádzajú, lebo je pre nich prítomné a neumožňuje im rozvíjať sa, uplatniť sa.

A dospelávajúcich, ktorým chýba podpora a pomoc, nedokážeme včas identifikovať a primerane podporiť, takže problémy sa prehľbujú.

Súvisiaci článok Súvisiaci článok Školská psychologička: Je málo rodičov, ktorí deti primerane zaťažujú Čítajte

Pomoc sa akoby zúžila iba na špecialistov, ktorých nikde nie je dosť, a ktorí prichádzajú „na scénu“, až keď je situácia vážna. Komunity, v ktorej dospelávajúci žijú svoje každodenné životy, sa akosi necítia byť povolané a kompetentné plniť funkciu prirodzeného zdroja podpory. Mám na mysli rodinu, susedstvo, škôlky a školy.

Množstvo problémov sa pritom dá vyriešiť, ale musí sa s tým začať včas. Nemôžeme všetkých poslať k odborníkovi, každý problém klasifikovať nálepkou, komunita sa nemôže zbavovať zodpovednosti, ale zároveň musí byť schopná prevziať zodpovednosť.

Ak by sme chceli zo štúdie vyťažiť nejakú pozitívnu zmenu medzi tínedžermi, čo by to bolo?

Vďaka tomu, že sme výrazne posilnili časť dotazníka, ktorá sa týka školy a učenia, vidíme, že novozavedené podporné opatrenia, ako sú miestnosť, kde si môžu robiť úlohy alebo učiť sa, či dostupnosť doučovania, školákom pomáhajú a využívajú ich.

Tiež sa nám podarilo odhaliť, ako vnímajú učiteľov a školu. Nemajú ju síce radi, ale mnohí učitelia robia skvelú prácu.

Väčšina dospelávajúcich potvrdila, že má vo svojom okolí podporujúceho učiteľa, a to je pre ich dospelávanie veľmi dôležité. Tínedžeri vedeli pomenovať čo pre nich v škole predstavuje výraznú záťaž a stres a dobrou správou je, že to vieme ovplyvniť, náprava je možná.

Vzťahy s učiteľmi

Výskumníci významný pokles spokojnosti medzi školákmi nezaznamenali, naopak chlapcom sa v škole páči viac ako v minulosti.

Tretine dievčat (31 percent) a štvrtine chlapcov (26 percent) vo veku 11 rokov sa v škole veľmi páčilo. Vo veku 13 rokov bolo so školou spokojných 17 percent dievčat a 18 percent chlapcov a vo veku 15 rokov to bolo 17 percent dievčat a 18 percent chlapcov.

Viac ako polovica školákov má v škole aspoň jedného učiteľa, ktorý je tam pre nich, keď potrebujú pomoc.

Zdroj: HBSC štúdia

Prekvapilo ma, že aj keď výskyt šikanovania narástol, zmenil sa postoj k šikanovaniu a tínedžeri o ňom prestávajú mlčať. V porovnaní s rokom 2018 je ticho menej školákov, ktorí zažili šikanovanie (27 percent oproti 19 percentám) a viac z nich sa zdôverí učiteľom.

Presne tak. Tínedžeri sú odvážnejší a nenechávajú si to pre seba. Násilné, nenávistné, neláskavé správanie, výsmech v online a offline svete, ale aj spôsob, ako sa s tým dospelávajúci vyrovnávajú, je pre nás tak zaujímavý fenomén, že mu chceme v ďalšej vlne HBSC štúdie venovať viac pozornosti.

Z kvalitatívnych rozhovorov vieme, že niektoré skupiny dospelávajúcich majú nástroje a mechanizmy, ako si „vyčistiť“ online i offline priestor, nastaviť hranice interakcie, vymôcť dodržiavanie „pravidiel“, aby sa tam cítili dobre.

Celkom určite to neplatí pre všetkých školákov, a preto by pomohlo, ak by sme o tom vedeli viac a vedeli im poradiť.

Štúdia ukázala, že vnímaná sociálna opora od rodičov od roku 2014 klesá. Čo si pod oporou predstavujú tínedžeri?

Otázky zamerané na sociálnu oporu zisťujú, či majú dospelávajúci niekoho, kto sa im snaží pomáhať, komu sa môžu zdôveriť a môžu s ním hovoriť o svojich problémoch, niekoho, kto ich povzbudzuje. HBSC štúdia ukazuje, že najdôležitejšie je, aby si rodič našiel priestor na kvalitný čas s dospelávajúcim.

Pri tých mladších to môže byť aj počas spoločnej cesty do školy, pričom nám to môže pripadať ako zbytočný a neužitočný čas. Na vznik vzťahu a opory je potrebný priestor a čas. Môže to byť napríklad spoločné stolovanie, prechádzky či rôzne aktivity.

Nesmie chýbať čas, keď sa rodič s dieťaťom spolu smejú, či to už bude pri pozieraní seriálu, okopávaní záhrady, či pri futbale. Aspoň raz do týždňa by sa mal nájsť čas, ktorý bude pre všetkých príjemný.

Nemusíte ich neustále vychovávať, niekedy je tým najúčinnnejším vychovávaním práve prežívanie toho, že je nám spolu dobre.

Ukazuje sa, že u dievčat je vnímaná sociálna opora nižšia.

Spresním to, u starších dievčat nastal pokles vo všetkých ukazovateľoch vnímanej sociálnej opory so všetkými zdrojmi, teda nielen s rodičmi, ale aj s rovesníkmi, učiteľmi.

Súvisiaci článok Súvisiaci článok Počítačové hry môžu zmierňovať pocity depresie. Najviac sa hrajú dospelí od 45 do 64 rokov Čítajte

Myslím si, že sa to dá pripísať pandémie. Dievčatá svoju sociálnu oporu realizujú tým, že sú s vami fyzicky. To sa obmedzilo na dlhý čas a práve v citlivom veku.

Chlapci tento problém nemajú?

Dievčatá sú pravdepodobnejšie na absenciu osobnej interakcie vnímavejšie ako chlapci. Presun interakcie do výlučne digitálneho priestoru počas pandémie zvládli chlapci možno aj preto, že oni ho využívajú inak ako dievčatá.

Chlapci sa viac angažujú v hraní počítačových hier, čo im pomáha odreagovať sa. Dievčatá sú zas viac na sociálnych sieťach, viac sledujú posty, četujú, čo ak nie je pravidelne korigované v offline priestore, môže sa stať zraňujúcou skúsenosťou, narúšajúcou ich zdroje sociálnej opory.

Vyzerá to tak, že sa nestačí opýtať tínedžera, ako sa má a čo plánuje robiť, ale potrebuje, aby sa mu venovalo viac času.

Andrea Madarasová-Gecková venuje sa výskumu v oblasti psychológie zdravia. pôsobí na Fakulte sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave a na Lekárskej fakulte **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**.

Je chyba, ak si niekto predstavuje, že keď príde dieťa zo školy, tak ho treba vypočúvať a vychovávať. Je potrebný aj spoločne strávený čas, keď sa nič nerobí alebo s vami len niečo robia.

Deti sa rozhodujú o tom, či vám niečo povedia, aj na základe toho, ako sa k nim správate, ako udalosti a ľudí komentujete.

V rodinách, ktoré majú zaužívané spoločné stolovanie, alebo v tých, ktoré neberú život tragicky, sa vedia ľahšie otvoriť.

Naopak v rodinách, kde sa berie všetko veľmi vážne, si deti svoje problémy radšej nechajú pre seba.

Zaujalo ma, že medzi vnímanou sociálnou podporou od rodiča a neindikovaným užívaním liekov bol súvis. Ako si to vysvetľujete?

Už pred štyrmi rokmi sme boli prekvapení, koľko školákov užíva lieky. Keďže sme o tom chceli vedieť viac, ponúkla som skúmanie súvislosti medzi užívaním liekov a vnímanou sociálnou podporou ako tému bakalárskej práce a zistenia boli veľmi zaujímavé.

Čím vyššiu mieru sociálnej opory dieťa vníma, tým menšia bola pravdepodobnosť, že bude užívať liek na bolesť hlavy, brucha, chrbta, zaspávanie, nervozitu, zlepšenie nálady za posledný mesiac.

Je možné, že nedostatočná miera sociálnej opory sa prejavuje aj tak, že ak za vami príde dieťa, že ho niečo bolí, tak mu dáte liek a považujete to za vybavené.

Súvisiaci článok Súvisiaci článok Až keď ich bolel krk či hlava, zistili, že sa hrali príliš dlho. Stredoškolákov pohlcuje virtuálny svet (rozhovor) Čítajte

Asi každý rodič má skúsenosť s dieťaťom, ktoré bolí bruško, nemôže zaspáť a v našej rodine sme s plnou vážnosťou zaviedli ako diagnózu „babitídu“ liečenú „babicínom“.

V živote dieťaťa sú náročné dni, náročné situácie, ťažké chvíle, keď potrebuje viac pozornosti, viac času, viac láskavosti a starostlivosti, jednoducho trpí „babitídou“ a potrebuje „babicín“.

Ak mu v takejto chvíli dáte liek, problém sa možno na chvíľu vyrieši, ale celkom isto sa vráti. Tým nechcem povedať, že tie bolesti sú vymyslené a netreba ich brať vážne, ale ani, že deťom sa má odoprieť úľava od bolesti vo forme lieku.

Užívanie liekov V roku 2022 užívali aspoň raz do mesiaca liek na bolesť hlavy, brucha, chrbta alebo zubov tri štvrtiny starších dievčat a dve pätiny starších chlapcov. Lieky na zaspávanie, nervozitu alebo zlepšenie nálady užívalo aspoň raz za mesiac približne 15 percent chlapcov a dievčat vo všetkých vekových skupinách. Zdroj: HBSC štúdia

Tieto symptómy treba brať vážne. U detí sa obavy či neistoty môžu manifestovať práve únavou, bolesťou brucha, chrbta či hlavy.

Ak je naša prvá reakcia liek, tak ich učíme, že ten vyrieši všetko.

Problémy sa dajú riešiť aj inými stratégiami a niekedy sa treba zamyslieť sa aj nad tým, prečo ich niečo bolí a ako sa tomu dá v budúcnosti predísť.

Zo štúdie tiež vyplýva, že málo najmä najmladších dospelých má čas iba pre seba. Takmer štvrtina 11-ročných a pätina 13-ročných reportovala, že čas len pre seba má len občas alebo nikdy. Ako to vnímate?

Myslím si, že je to dôsledok rodičov, ktorí príliš chránia deti a majú pocit, že ak im čas nezorganizujú a nechajú ich len tak, tak to sami neovládnu. Avšak na to, aby zvládli voľný čas, najprv musia nejaký mať a musia si ho vyskúšať.

Ak postavíme dieťa prvýkrát na lyže, neočakávame, že hneď zjazdí čiernu trasu. Vieme, že musí začať na tej nižšej úrovni. Pri lyžovaní rozumieme, že k učeniu patria pády aj postupnosť. A toto platí pri všetkom, aj pri voľnom čase.

Pravidlá v rodinách Za posledné štyri roky narástol výskyt neuplatňovania pravidiel. Pätina 11-ročných školákov a školáčok (19-23 percent) uvádza, že v ich rodine sa pravidlá dodržiavajú len zriedkavo alebo vôbec. Mnohým 11-ročným chýba uplatňovanie pravidiel na používanie internetu (60 - 62 percent), raňajkovania (28 - 35 percent) či spánku (26 - 34 percent). Zdroj: HBSC štúdia

Možno prvé tri mesiace dieťa voľný čas prefláka, ale je tu možnosť, že sa "donudí" k tomu, že začne robiť to, čo ho bude baviť.

Keď však voľný čas nemá a vy mu ho neustále strategicky riadite, zodpovedný ste vy.

Samozrejme, môžete nad ním stáť a hovoriť mu, čo má robiť, ale predsa od detí chceme, aby v dvanástich rokoch už robili veci samostatne.

Na druhej strane sa ukázala skupina rodín, v ktorých rodičia nestanovili žiadne pravidlá pre raňajky, spánok ani pre mladších tínedžerov.

To sa môže udiť aj u tých preorganizovaných rodičov, ktorí síce zorganizujú čas, ale zabúdajú na to, že deti potrebujú byť vyspaté, najedené a vybehané a že je toho toľko čo chcú stihnúť, že im na to neostáva čas ani sila. Vtedy je dobré mať pravidlá.

Mnoho dospelých vie, že trávi príliš veľa času na internete a chceli by to zmeniť, snažia sa to zmeniť, ale neúspešne. Ešte len objavujú a rozvíjajú svoje sebaregulačné stratégie. Nepomáha im, ak im len neustále pripomínáme, že zlyhávajú, že sú stále na mobile.

Skúsme s nimi spolu hľadať dôvod, prečo sa tak deje a spôsob, ako získať väčšiu kontrolu nad svojim správaním. A povzbudzujme ich na ich ceste. Veľmi odporúčam pozrieť si krátky sprievodný film k štúdiu HBSC, kde práve o tomto probléme dospelí vypovedajú.

video [//www.youtube.com/embed/5INhQT1xcGg](https://www.youtube.com/embed/5INhQT1xcGg) štúdiu HBSC z pohľadu výskumníkov

Andrea Madarasová-Gecková hovorí, že je stále ťažšie presvedčiť školy, aby sa zapojili do štúdie HBSC. Pri poslednom zbere údajov oslovili takmer 200 škôl, ale účasť odmietla polovica z nich. Niektoré školy odmietli, pretože boli tak angažované do rôznych iných aktivít, že už nemali priestor pre ďalšiu. Na niektorých bola miera dôvery medzi rodičmi a školami tak narušená, že sa báli reakcie rodičov.

Povinné a voliteľné moduly

Peter Baďura z českého tímu HBSC štúdie, ktorá v ČR funguje pod názvom Zdravá generace, približuje, že základnou jednotkou medzinárodnej výskumnej siete sú tematické pracovné skupiny, ktoré analyzujú údaje a navrhujú moduly do dotazníkov v danej oblasti. Niektoré moduly sú povinné, a v takom prípade sa dajú porovnávať zistenia zo všetkých krajín. A časť modulov je voliteľná, a krajiny sa môžu rozhodnúť či ich zaradia alebo nie.

Slovenská psychologička dodáva, že niektoré otázky sa pýtajú školákov už 40 rokov, a vedia vďaka tomu odsledovať zmeny naprieč časom.

Každá krajina si môže doplniť aj svoje vlastné moduly

Madarasová-Gecková približuje, že slovenský tím sa snaží identifikovať kľúčové témy a rôznymi spôsobmi spolupracuje s kľúčovými hráčmi na Slovensku a pýta sa ich, čo potrebujú a podľa toho vytvára národné moduly.

"Pamätám si obdobie, keď takto objavenou kľúčovou témou boli sladené nápoje, ktoré boli predtým tolerované a vedeli sme, že potrebujeme zlepšiť povedomie verejnosti o tomto probléme. Neskôr sa tento modul stal povinným aj v rámci medzinárodnej siete HBSC. Podobne to bolo aj pri elektronických cigaretách," vysvetľuje.

Spoločné prieniky s Českom

Baďura hovorí, že Česko a Slovensko sa skoro v ničom nelíšia. Aj Česká republika patrí dlhodobo k štátom, kde patrí vnímaná opora, ako zo strany rodičov, tak aj vrstovníkov, ale aj vzťah ku škole najslabším v celej Európe. Podobne sú na tom aj Poliaci.

"To znamená, že pri výbere voliteľného balíčku, častokrát stačí, že si ho zvolí jeden z týchto troch štátov, ktorý tak bude fungovať ako reprezentant celého regiónu," približuje.

Z doplnkových máme s Českom spoločné digitálne technológie, a z pohybovej časti voľnočasové aktivity a úrazy a zdravotnú gramotnosť.

Aj v Česku sú dievčatá úzkostnejšie

Michal Kalman hlavný riešiteľ českej štúdie HSBC konštatuje, že dievčatá hodnotia svoje duševné zdravie a všetko s tým súvisiace horšie ako chlapci v danom veku. Dodáva, že tento trend je totožný so Slovenskom a rozdiel medzi chlapcami a dievčatami je sledovateľný už dlhodobo.

"Už v minulosti boli nožnice medzi chlapcami a dievčatami roztvorené, ale teraz sa otvorili ešte viac. A zároveň toto nie je špecifikom Česka a Slovenska, platí to naprieč všetkými štátmi, ktoré boli doteraz analyzované," konštatuje.

Za alarmujúce považuje zhoršenie od roku 2018, posledného referenčného bodu, a to, že rozdiel medzi 11. a 13. rokom nie je viditeľný len v duševnom zdraví, ale výkyv je aj v používaní sociálnych sietí.

Autor: Michaela Džomeková

Organizátori ESET Science Award predstavili tohtoročné finalistky a finalistov, z... [↗](#)

📅 21. 9. 2023, 15:00, Zdroj: dennikn.sk [↗](#), Vydavateľ: N Press, s.r.o., Autor: Jana Čevelová, Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Dosah: 217 388 GRP: 4,83 OTS: 0,05 AVE: 2001 EUR

Organizátori ESET Science Award predstavili tohtoročné finalistky a finalistov, z ktorých vzíde trojica laureátov. Hlavným motívom piateho ročníka je „Veda bez hraníc“. Mená laureátov sa verejnosť dozvie 12. októbra o 20.10 na slávnostnom galavečeri.

Výnimočná osobnosť vedy na Slovensku (v abecednom poradí):

Dušan Galusek pôsobí v Centre pre funkčné a povrchovo funkcionalizované sklá FunGlass na Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne. Je medzinárodne akceptovanou autoritou v oblasti keramických materiálov a skiel. Hlavným predmetom jeho výskumu je vývoj nových typov oxidových keramických materiálov a kompozitov, ale aj skiel so špecifickými funkčnými vlastnosťami.

Daniela Ježová pôsobí v Biomedicínskom centre Slovenskej akadémie vied, ako aj na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Zaoberá sa výskumom stresu, objasnením nových mechanizmov účinku antidepresív i úlohami stresových faktorov v patofyziológii duševných porúch. Priniesla nový pohľad na vzťah úzkosti a sekrécie stresových hormónov u človeka. Odhalila predtým nepoznané účinky hormónov na ľudskú psychiku.

Helena Kandárová pôsobí v Centre experimentálnej medicíny Slovenskej akadémie vied a na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Zaoberá sa vývojom, validáciou a implementáciou inovatívnych postupov, ktoré nahrádzajú testovanie na zvieratách najmä v oblasti regulatívnej toxikológie. Za svoj mimoriadny prínos v tejto oblasti získala viacero medzinárodných ocenení.

Igor Lacík vedie Ústav polymérov Slovenskej akadémie vied a je medzinárodne uznávaným odborníkom na polymérne biomateriály určené pre medicínu. Stojí za významnou nadnárodnou spoluprácou v téme liečby cukrovky transplantáciou enkapsulovaných pankreatických ostrovčekov.

Pavel Povinec pôsobí na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave a zaoberá sa výskumom jadrových procesov a environmentálnej rádioaktivity. Vyvinul vysokocitlivé spektrometre a metódy detekcie rádioizotopov, ktoré prispeli k objavom zriedkavých jadrových premien v podzemných laboratóriách, k objavu 11-ročného rádiouhlíkového snečného cyklu v biosfére, k pochopeniu rádioaktivity mesačných vzoriek a meteoritov, k využitiu izotopov na výskum environmentálnych procesov a ochrane životného prostredia pred rádioaktívnym znečistením.

Výnimočná osobnosť vedy do 35 rokov :

Matej Baláž pôsobí v Ústave geotechniky Slovenskej akadémie vied v Košiciach. Vo výskume sa venuje chémii bez rozpúšťadiel, tzv. mechanochémií, pomocou ktorej pripravuje nanomateriály využiteľné napr. pre konverziu energie a v biomedicíne, tiež však zhodnocuje biomasu a odpady.

Viktória Čabanová pôsobí v Biomedicínskom centre SAV. Skúma komáre a patogény prenášané komármi. Jej hlavnou výskumnou témou je štúdium vírusu západného Nílu a vírusu Usutu a ich meniaceho sa správania.

Ivan Srba je výskumník Kempelenovho inštitútu inteligentných technológií. Vo svojom výskume sa venuje umelej inteligencii a jej využitiu v boji proti dezinformáciám a nenávisťným prejavom na internete.

Martin Klaučo pôsobí na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Jeho výskum sa vo veľkej miere zaoberá optimálnym riadením v priemysle, ktorý vedie okrem iného k znižovaniu uhlíkovej stopy a šetreniu energie.

Michal Šujan pôsobí na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a je odborníkom v oblasti sedimentológie a využitia kozmogénnych nuklidov na určovanie veku v geológii. Vyvíja metódu umožňujúcu stanoviť vek uloženia všadeprítomného ílu, čo predtým nebolo možné.

Výnimočná osobnosť vysokoškolského vzdelávania:

Katarína Cechlárová pôsobí na Prírodovedeckej fakulte **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. V rámci vedeckého výskumu sa venuje diskkrétnej matematike, teórii výpočtovej zložitosti a aplikáciám týchto disciplín, napríklad v problémoch priradovania, vytvárania koalícií, spravodlivého delenia a výpočtu ekonomickej rovnováhy.

Michal Hatala je prodekan pre vedu, výskum a doktorandské štúdium na Fakulte výrobných technológií Technickej univerzity v Košiciach. V rámci svojej vedeckej a výskumnej činnosti sa zameriava na inovatívne metódy nedeštruktívneho testovania materiálov aditívnych technológií a ich zvarových spojov.

Daniela Ostatníková je prodekanka pre medzinárodné vzťahy Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Vo svojej vedeckej práci sa dlhodobo venuje výskumu vplyvu pohlavných hormónov na špecifické kognitívne schopnosti oboch pohlaví a v ostatných pätnástich rokoch sa zaoberá výskumom príčin vzniku autizmu.

Igor Podlubný pôsobí na Fakulte baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií Technickej univerzity v Košiciach. Vo svojej výskumnej činnosti sa zaoberá deriváciami a integrálmi neceločíselného rádu a ich aplikáciami v modelovaní a riadení procesov.

Ľubomír Švorc pôsobí na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Pod jeho vedením sa vedecký výskum v Laboratóriu moderných elektroanalytických metód zameriava na vývoj a validáciu rýchlych a jednoduchých metód pre stanovenie liečiv, potravinárskych aditív a environmentálnych zložiek v rôznych vzorkách s využitím perspektívnych elektrochemických senzorov

Poznámka: Majitelia Esetu sú medzi akcionármi Denníka N.

Autor: Jana Čevelová

Tieto osobnosti posúvajú hranice poznania. ESET Science Award predstavilo tohtoročné finalistky a finalistov ocenenia

21. 9. 2023, 19:34, Zdroj: touchit.sk, Vydavateľ: touchIT, s.r.o., Sentiment: Pozitívny, Téma: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kľúčové slová: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Dosah: 17 543 GRP: 0,39 OTS: 0,00 AVE: 699 EUR

„Veda bez hraníc“ je hlavným motívom piateho ročníka ESET Science Award, ocenenia pre výnimočné vedecké osobnosti.

Organizátori predstavili tohtoročné finalistky a finalistov, z ktorých vzíde trojica laureátov. V kategóriách Výnimočná osobnosť vedy na Slovensku a Výnimočná osobnosť vedy do 35 rokov o nich rozhodne medzinárodná komisia na čele s nositeľom Nobelovej ceny Michalom Mayorom. Laureáta alebo laureátku kategórie Výnimočná osobnosť vysokoškolského vzdelávania vyberie odborná porota zložená zo zástupcov slovenských vysokých škôl a univerzít. Verejnosť sa dozvie mená laureátov 12. októbra o 20.10 na slávnostnom galavečeri, ktorý v priamom prenose odvysielala RTVS na Dvojke.

„Finalistky a finalisti tohto ročníka ocenenia v pravom zmysle slova zosobňujú odkaz, že veda je bez hraníc. Svojou prácou nám ukazujú aj to, že Slovensko sa nemôže rozvíjať bez spoluprác, ktoré presahujú hranice našej krajiny. Verím, že príbehy inšpiratívnych vedkýň, vedcov, pedagógov a pedagogičiek oslovia mladých, verejnosť, médiá aj akademické prostredie. Všetko sú to osobnosti, za ktorých prácou sa skrýva veľa úsilia, pokusov aj omylov a neustáleho hľadania. Taká je veda a vzdelávanie,“ vysvetľuje Paulína Böhmerová, manažérka spoločnosti ESET pre vzťahy s vedeckou obcou.

Tak ako každý rok, aj tento rok predsedá medzinárodnej komisii nositeľ Nobelovej ceny. Je ním švajčiarsky astrofyzik Michel Mayor, ktorý toto vedecky najvýznamnejšie ocenenie získal v roku 2019 spolu s astrofyzikom Didierom Quelozom za objavenie 51 Pegasi b, prvej extrasolárnej planéty obiehajúcej materskú hviezdu 51 Pegasi. Ďalšími členmi medzinárodnej komisie sú Jan Konvalinka, český biochemik, vedúci výskumnej skupiny a riaditeľ Ústavu organickej chémie a biochémie Akadémie vied v Prahe, Anne Leriche, profesorka na Univerzite Polytechnique Hauts-de-France a výskumná pracovníčka v Laboratóriu pokročilých keramických materiálov a procesov v Maubeuge, Dominique Bonvin, profesor a riaditeľ Laboratória automatického riadenia EPFL v Lausanne a Maria Grazia Valsecchi, vedúca špecializovaného pracoviska Oddelenia lekárstva a chirurgie na milánskej Univerzite Milano-Bicocca.

ESET Science Award organizuje Nadácia ESET v úzkej spolupráci s ambasádami ocenenia, významnými vedeckými inštitúciami a veľvyslanectvami na Slovensku, Učenou spoločnosťou a Alumni klubom. Ocenenie je pod záštitou prezidentky Slovenskej republiky Zuzany Čaputovej a Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku.

Laureáti ocenenia ESET Science Award sú vyberaní na základe náročného hodnotiaceho procesu, ktorý zohľadňuje celý komplex kritérií, ako sú prínos ich vedecko-výskumnej práce pre spoločnosť, vedecký výkon, merateľné scientometrické dáta, účasť na riešení významných medzinárodných výskumných projektov, zviditeľňovanie slovenskej vedy a výskumu v zahraničí či v prípade vysokoškolských pedagógov aj ich pedagogické zručnosti, inovácie vo výuke a ohlasy študentov.

Slávnostné vyhlásenie laureátov sa uskutoční 12. októbra o 20.10 a diváci si ho môžu pozrieť v priamom prenose RTVS na Dvojke.

Finalisti a finalistky kategórie Výnimočná osobnosť vedy na Slovensku (v abecednom poradí)

Dušan Galusek pôsobí v Centre pre funkčné a povrchovo funkcionalizované sklá FunGlass na Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne. Je medzinárodne akceptovanou autoritou v oblasti keramických materiálov a skiel. Hlavným predmetom jeho výskumu je vývoj nových typov oxidových keramických materiálov a kompozitov, ale aj skiel so špecifickými funkčnými vlastnosťami.

Daniela Ježová pôsobí v Biomedicínskom centre Slovenskej akadémie vied, ako aj na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Zaoberá sa výskumom stresu, objasnením nových mechanizmov účinku antidepresív i úlohami stresových faktorov v patofyziológii duševných porúch. Priniesla nový pohľad na vzťah úzkosti a sekrécie stresových hormónov u človeka. Odhalila predtým nepoznané účinky hormónov na ľudskú psychiku.

Helena Kandárová pôsobí v Centre experimentálnej medicíny Slovenskej akadémie vied a na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Zaoberá sa vývojom, validáciou a implementáciou inovatívnych postupov, ktoré nahrádzajú testovanie na zvieratách najmä v oblasti regulačnej toxikológie. Za svoj mimoriadny prínos v tejto oblasti získala viacero medzinárodných ocenení.

Igor Lacík pôsobí v Ústave polymérov Slovenskej akadémie vied a je medzinárodne uznávaným odborníkom na polymérne biomateriály určené pre medicínu. Stojí za významnou nadnárodnou spolupracou v téme liečby cukrovky transplantáciou enkapsulovaných pankreatických ostrovčekov.

Pavel Povinec pôsobí na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave a zaoberá sa výskumom jadrových procesov a environmentálnej rádioaktivity. Vyvinul vysokocitlivé spektrometre a metódy detekcie rádioizotopov, ktoré prispeli k objavom zriedkavých jadrových premien v podzemných laboratóriách, k objavu 11-ročného rádiouhlíkového snečného cyklu v biosfére, k pochopeniu rádioaktivity mesačných vzoriek a meteoritov, k využitiu izotopov na výskum environmentálnych procesov a ochrane

životného prostredia pred rádioaktívnym znečistením.

Finalisti a finalistky kategórie Výnimočná osobnosť vedy do 35 rokov (v abecednom poradí)

Matej Baláž pôsobí v Ústave geotechniky Slovenskej akadémie vied v Košiciach. Vo výskume sa venuje chémii bez rozpúšťadiel, tzv. mechanochémií, pomocou ktorej pripravuje nanomateriály využiteľné napr. pre konverziu energie a v biomedicíne, tiež však zhodnocuje biomasu a odpady.

Viktória Čabanová pôsobí v Biomedicínskom centre Slovenskej akadémie vied. Skúma komáre a patogény prenášané komármi. Jej hlavnou výskumnou témou je štúdium vírusu západného Nílu a vírusu Usutu a ich meniaceho sa správania.

Ivan Srba je výskumník Kempelenovho inštitútu inteligentných technológií. Vo svojom výskume sa venuje umelej inteligencii a jej využitiu v boji proti dezinformáciám a nenávisťným prejavom na internete.

Martin Klaučo pôsobí na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Jeho výskum sa vo veľkej miere zaoberá optimálnym riadením v priemysle, ktorý vedie okrem iného k znižovaniu uhlíkovej stopy a šetreniu energie.

Michal Šujan pôsobí na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a je odborníkom v oblasti sedimentológie a využitia kozmogénnych nuklidov na určovanie veku v geológii. Vyvíja metódu umožňujúcu stanoviť vek uloženia všadeprítomného ílu, čo predtým nebolo možné.

Finalisti a finalistky kategórie Výnimočná osobnosť vysokoškolského vzdelávania (v abecednom poradí)

Katarína Cechlárová pôsobí na Prírodovedeckej fakulte **Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**. V rámci vedeckého výskumu sa venuje diskretnej matematike, teórii výpočtovej zložitosti a aplikáciám týchto disciplín, napríklad v problémoch priradovania, vytvárania koalícií, spravodlivého delenia a výpočtu ekonomickej rovnováhy.

Michal Hatala je prodekan pre vedu, výskum a doktorandské štúdium na Fakulte výrobných technológií Technickej univerzity v Košiciach. V rámci svojej vedeckej a výskumnej činnosti sa zameriava na inovatívne metódy nedeštruktívneho testovania materiálov aditívnych technológií a ich zvarových spojov.

Daniela Ostatníková je prodekanka pre medzinárodné vzťahy Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Vo svojej vedeckej práci sa dlhodobo venuje výskumu vplyvu pohlavných hormónov na špecifické kognitívne schopnosti oboch pohlaví a v ostatných pätnástich rokoch sa zaoberá výskumom príčin vzniku autizmu.

Igor Podlubný pôsobí na Fakulte baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií Technickej univerzity v Košiciach. Vo svojej výskumnej činnosti sa zaoberá deriváciami a integrálmi neceločíselného rádu a ich aplikáciami v modelovaní a riadení procesov.

Lubomír Švorc pôsobí na Fakulte chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Pod jeho vedením sa vedecký výskum v Laboratóriu moderných elektroanalytických metód zameriava na vývoj a validáciu rýchlych a jednoduchých metód pre stanovenie liečiv, potravinárskych aditív a environmentálnych zložiek v rôznych vzorkách s využitím perspektívnych elektrochemických senzorov.

Značky: eset

Autor: redakcia touchIT